

Заняття №5.

Тема. Державні органи з охорони прав дітей

Галузь сімейного права належить до Приватного права, тобто права, у яке держава може втручатися тільки в передбачених законом випадках або за рішенням суду. Так буває, коли хтось із членів сім'ї страждає від домашнього насильства чи потребує будь-якого іншого захисту та допомоги від держави. Мабуть, найбільш незахищеними особами стають саме діти, тому законодавство окремо й виділяє їх права.

20 листопада 1959 року Генеральна Асамблея ООН прийняла **Декларацію прав дитини**, спеціально зазначивши у преамбулі, що «дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження». А Стаття 1 **Конвенції ООН про права дитини**, прийнята **20 листопада 1989 року**, означила дитину як «кожну людську істоту до досягнення нею 18-річного віку» і деталізувала у 54-х статтях їх особливі права. Таким чином, саме **20 листопада** відзначається як **Всесвітній день дитини, Universal Children's Day**, та день спільних дій в інтересах дитини й підтримки діяльності Дитячого фонду ООН UNICEF. Також, **1 червня** Україна відзначає **Міжнародний день захисту прав дітей — International Children's Day**.

Інфографіка від Дитячого фонду UNICEF, що пояснює права дитини, серед яких право на ім'я, на зростання і виховання в сім'ї, доступ до освіти, захист від шкідливої праці, захист під час війни та інші.

Як членкиня ООН, наша держава ратифікувала і **Конвенцію ООН про права дитини** й інші міжнародні документи та ввела основні положення у власне законодавство.

(Джерело: Всеукраїнська школа онлайн. Режим доступу: <https://lms.e-school.net.ua/asset-v1:UIED+Law-9th-grade+2020+type@asset+block@%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B09%D0%BA%D0%BB8%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA.pdf>.)

Питання охорони дитинства регулюється **Законом України «Про охорону дитинства»**. Цей Закон визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток.

Усі діти на території України, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я та народження дітей і їх батьків (чи осіб, які їх замінюють) або будь-яких інших обставин, мають рівні права та свободи.

Широкі повноваження щодо охорони дитинства мають місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Вони забезпечують:

- розроблення і здійснення галузевих та регіональних програм поліпшення становища дітей;
- розвиток мережі закладів освіти, закладів охорони здоров'я, соціального захисту, а також позашкільних закладів освіти, діяльність яких спрямована на організацію дозвілля, відпочинку і оздоровлення дітей;
- вирішення питань щодо встановлення опіки і піклування та мають інші повноваження.

Згідно із Законом України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» здійснення соціального захисту дітей і профілактики серед них правопорушень покладається в межах визначеної компетенції на такі органи і служби:

У здійсненні соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей беруть участь у межах своєї компетенції інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, окремі громадяни.

Під соціальним захистом дітей слід розуміти комплекс заходів і засобів соціально-економічного та правового характеру щодо забезпечення прав дітей на життя, розвиток, виховання, освіти, медичне обслуговування, надання матеріальної підтримки.

(Джерело: Ст. 134-135 Філіпенко Т. М., Сутковий В. Л. Основи правознавства: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 2017. – 208 с.)

Якщо виникає серйозне порушення прав дитини, держава повинна втрутитись і стати на захист дитини.

Найсудовіша санкція для батьків, передбачена у Сімейному кодексі України, - це позбавлення батьківських прав.

Стаття 164 Сімейного кодексу України фіксує такі підстави позбавлення судом батьківських прав:

- 1) якщо дитину не забрали з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я протягом шести місяців;
- 2) ухилення від виконання своїх обов'язків щодо виховання дитини та/або забезпечення здобуття нею повної загальної середньої освіти;
- 3) жорстоке поводження з дитиною;
- 4) коли батьки зловживають алкогольними напоями чи наркотичними засобами;
- 5) коли батьки вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва;
- 6) коли батьки засуджені за вчинення умисного кримінального правопорушення щодо дитини.

(Джерело: с. 136 Ремех Т. О., Пометун О. І. Основи правознавства: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Літера ЛТД, 2017. – 224 с.)

Держава дбає про розвиток сім'ї — свого первинного та основного осередку — і тому проводить окрему соціальну роботу з сім'ями/особами, які перебувають у складних життєвих обставинах. Держава намагається не допустити збільшення кількості дітей-сиріт, до останнього залишає дитину на виховання саме в сім'ї та на початках лише тимчасово вилучає дитину.

Куди звертатися за допомогою?

- 1) до адміністрації, учителів вашого закладу освіти;
- 2) до представників центрів соціальних служб у справах сім'ї, дітей та молоді;
- 3) зателефонувати на Національну гарячу лінію з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації **0 800 500 335** (з мобільного або стаціонарного) або **116 123** (з мобільного);
- 4) та/або зателефонувати на Національну гарячу дитячу лінію **0 800 500 225** (з мобільного або стаціонарного) або **116 111** (з мобільного)
- 5) до найближчого відділку поліції (**102**);
- 6) особисто до суду, якщо вам уже виповнилося 14 років;
- 7) до **омбудсмена** - Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- 8) до Уповноваженого Президента України з прав дитини;
- 9) до недержавних громадських організацій.

Діти, які залишаються без батьківської опіки, можуть бути усиновлені, над ними може бути встановлено опіку або піклування, патронат. Звісно ж, найкраще для дитини, коли вона зростає й виховується в сім'ї.

(Джерело: Всеукраїнська школа онлайн. Режим доступу: https://lms.e-school.net.ua/asset-v1:UIED+Law-9th-grade+2020+type@asset+block@%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82_%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0_9%D0%BA%D0%BB_8%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%BA.pdf.)

Питання для самоконтролю.

1. Хто така дитина?
2. Якими міжнародними та вітчизняними нормативно-правовими актами регулюється питання охорони дитинства?
3. Які органи захищають права дитини в сім'ї?
4. Які повноваження щодо охорони дитинства мають місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування
5. Назвіть підстави позбавлення матері, батька батьківських прав?
6. Хто має право звернутися до суду про позбавлення батьківських прав?